

Nr 211.

Ankom till riksdagens kansli den 14 juni 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom.

(3:e avd.)

I propositionen nr 252 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 maj 1946, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i nämnda protokoll framlagt förslag utfärda bestämmelser angående dyrtidstillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom.

I skrivelse den 19 maj 1945 (nr 274) hemställde riksdagen i anledning av en inom andra kammaren väckt motion (nr 4) och under åberopande av vad som anförts i andra lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande (nr 44), att Kungl. Maj:t ville *dels* bemyndiga järnvägsstyrelsen att av statens järnvägars trafikmedel i enlighet med grunder som Kungl. Maj:t fastställde utbetala dyrtidskompensation åt personer, som uppbure livräntor från staten enligt lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift, *dels ock* föranstalta om utredning angående beredande av sådan kompensation åt personer som på annan grund uppbure livräntor såsom skadestånd från staten samt vidtaga av utredningen påkallade åtgärder.

Genom brev den 26 oktober 1945 har Kungl. Maj:t bemyndigat järnvägsstyrelsen att, räknat från och med den 1 juli 1945, tillsvidare till och med den 31 december 1946 till den som uppbure livränta från staten enligt nämnda lag, av statens järnvägars trafikmedel utbetala dyrtidstillägg med 20 procent av förmånens belopp, dock icke å den del av livräntan som överstege 2 000 kronor. Härvid skulle iakttagas att dyrtidstillägg icke finge utgå å livränta som föranletts av skada, vilken inträffat efter den 31 december 1940 eller uppenbarligen medfört mindre nedsättning i den skadades arbetsförmåga än med tre tiondelar. Bemyndigandet avsåg icke livränta, som jämlikt 1886 års lag utginge till förutvarande befattningshavare hos statens järnvägar eller till änka eller barn efter sådan befattningshavare.

Med anledning av riksdagens hemställan om utredning har inom finansdepartementet verkställt en undersökning av de fall, då staten bekostar livränta på grund av olycksfall eller yrkessjukdom, utan att livräntetagaren äger uppbära dyrtidstillägg å hela livräntebeloppet. Resultatet av undersök-

ningen har sammanfattats i en den 5 februari 1946 dagtecknad *departementspromemoria* angående dyrtidstillägg å vissa livräntor i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom.

Med hänsyn till metoden för livräntebeloppets beräkning ha livräntorna utan dyrtidstillägg i promemorian indelats i två huvudgrupper, typ I och typ II. Starka billighetsskäl ansåges tala för att livräntor utan dyrtidstillägg, vare sig de tillhörde typ I eller typ II, bleve förenade med rätt till dyrtidstillägg, ehuru enligt något olika regler, beroende på vilkendera typen livräntan tillhörde. Beträffande livränta av typ II borde dyrtidstillägg utgå under samma förutsättningar och med samma procenttal som enligt förenämnda brev den 26 oktober 1945 gällde med avseende på livränta från staten enligt lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift, dock med viss jämkning beträffande livränta på grund av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 men fastställt genom beslut efter sistnämnda dag.

Över departementspromemorian ha infortrade *utlåtanden* avgivits av försvarets civilförvaltning, riksförsäkringsanstalten, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och statskontoret.

Departementschefen har för egen del anfört i huvudsak följande.

Den verkställda utredningen har givit vid handen, att staten — bortsett från pensioner till vissa under militärtjänstgöring skadade förutvarande beväringmän — bekostar omkring sjuttio livräntor eller liknande understöd på grund av olycksfall eller yrkessjukdom, för vilka bestämmelser om dyrtidstillägg saknas. Ifrågavarande ersättningar utgå vanligen på grund av laga kraftvunnen dom eller sådan dom i förening med riksdagsbeslut eller enbart på grund av riksdagsbeslut. Vid fastställandet av ersättningsbeloppens storlek har, såvitt kunnat utrönas, icke i något fall hänsyn tagits till att penningvärdet i en framtid skulle kunna undergå förändringar. I den mån penningvärdet sjunkit efter det ersättningen blivit fastställd, har detta medfört ekonomiska svårigheter särskilt för dem, för vilka ersättningen utgjort en väsentlig del av deras inkomst. Jag anser därför billighetsskäl tala för att de som uppbära dylika ersättningar — med vissa i det följande närmare angivna inskränkningar — bli berättigade till viss kompensation för den stegring av levnadskostnaderna, som inträtt efter ersättningens fastställande.

Dyrtidstillägg på de ersättningar, som behandlats i departementspromemorian, torde på sätt statskontoret föreslagit böra utgå efter enhetliga grunder, i huvudsak överensstämmande med dem som i promemorian föreslagits beträffande ersättningar, vilka betecknats såsom livräntor av typ II, eller sålunda med tjugo procent av förmånens belopp. Ersättning som fastställdes att utgå på grund av skada som inträffat eller sjukdom som yppats efter den 31 december 1940 eller uppenbarligen medfört mindre nedsättning i den skadades eller sjukas arbetsförmåga än med tre tiondelar bör sålunda icke berättiga till dyrtidstillägg. Icke heller bör sådant tillägg utgå, om ersättning på grund av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 fastställdes genom beslut efter sistnämnda dag och uppenbarligen beräknats med hänsyn till levnadskostnaderna å fastställelsedagen. Vidare bör dyrtidstillägg icke utgå på den del av ersättningsbeloppet, som överstiger den livränta ersättningstagaren vid full invaliditet skulle ha uppburit, om lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete i dess lydelse före den 1 januari 1942 varit tillämplig å honom, d. v. s. i regel 2 000 kronor eller, när den skadades tillstånd kräver särskild vård, 3 000

kronor. Jag vill erinra därom, att de föreslagna inskränkningarna i rätten till dyrtidstillägg å här avsedda ersättningar anknyta till huvudreglerna i förordningen den 30 juni 1943 (nr 449), vilken av t. f. chefen för socialdepartementet i en tidigare denna dag framlagd proposition föreslagits — med vissa i detta sammanhang betydelselösa ändringar — erhålla fortsatt giltighet till och med utgången av år 1947.

Ifrågoravande dyrtidstillägg torde böra utgå från och med den 1 juli 1946 tills vidare till och med den 31 december 1947. Med tillämpning av de här föreslagna reglerna skulle sådant tillägg komma att utgå till omkring trettiofem ersättningstagare. Statsverkets kostnader härför kunna beräknas till i runt tal 4 500 kronor för nästkommande budgetår.

Dyrtidstillägget torde böra bestridas, om ersättningen utgår från statskontoret, från tolfte huvudtitelns anslag till diverse pensioner och understöd, om ersättningen utgår från affärsdrivande verk, från den post i verkets driftkostnadsstat, från vilken livräntan bestrides och, om ersättningen utgår från riksförsäkringsanstalten, från anslaget under femte huvudtiteln Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser angående det föreslagna dyrtidstillägget.

Den av försvarets civilförvaltning väckta frågan om dyrtidstillägg å pensioner, vilka utgå till vissa under militärtjänstgöring skadade förutvarande beväringmän, torde icke vara av beskaffenhet att behöva underställas riksdagens prövning.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet billighetsskäl tala för att de som uppbära i propositionen avsedda ersättningar i föreslagen omfattning bli berättigade till kompensation för den stegring av levnadskostnaderna, som inträtt efter ersättningens fastställande.

Utskottet får erinra om att förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. — till vilken förevarande förslag i vissa hänseenden anknyta — i propositionen nr 251, vilken proposition tillstyrkts av sammansatta stats- och andra lagutskottet (utlåtande nr 3) föreslagits erhålla fortsatt giltighet till och med utgången av år 1947.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med det i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 maj 1946 framlagda förslaget utfärda bestämmelser angående dyrtidstillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom.

Stockholm den 14 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 210.